

הסבר על טקס בר מצווה של הויה ומרכיביו

השתתפות המשפחה והנער /ה בעיצוב הטקס שלהם היא תהליך המגביר חשיבותו ומשמעותו עבורם; לצד דפוסים של קבע, אותם אנו מנסים להנחיל, יש חשיבות לביטוי האישי הייחודי של הנוגעים בעניין.

כמה יסודות לטקס:

תורה

ספר הספרים הוא התשתית לתרבותו של עם ישראל, וטקס בר-מצווה המסורתי מתקיים בקריאת פרשת השבוע או ההפטר.ה.

גם כאשר נער /ה מציינ/ת את חגו /ה מחוץ לבית הכנסת, ניתן לקרוא בפרשת השבוע, ובמיוחד בטקסים המתקיימים בשבת או בערב שבת.

אפשר להביא גם פרקי קריאה אחרים מן המקרא השייכים למעמד א' ו' לזמן (למשל, אם בר/בת המצווה נערכת סמוך לחג אפשר להביא קטעי מקרא שענינם החג הזה).

דרשה

הדרשה היא מרכיב בסיסי בטקס. הכנת הדרשה היא תהליך למידה והתכוננות לטקס, וחלק משמעותי של ליווי עורך הטקס את בן /בת המצווה מוקדש לכתבת הדרשה. בדרשה ניתנת אפשרות למבע אישי והיא גם מעין מבחן בגרות - ההתייצבות בפני ציבור.

הדרשה שלנו איננה חייבת להתייחס רק אל פרשת השבוע, אך צריך שיתקיימו בה שני יסודות: מבע אישי מזה והתייחסות אל המורשת התרבותית מזה. הדרשה צריכה לתת ביטוי לעולם הערכי ולתחושת המחויבות, ויכולה גם לתת ביטוי ליכולת עיונית ולמדנית.

בד"כ תהיה הדרשה דברים שבע "פ", אך יתכן שנער /ה יצירתיים או שמתקשים בניסוח הכתוב, יעדיפו דרך יצירתית אחרת לדרשתם – במבע אומנותי, או.... וכן, ניתן לשלב גם בני משפחה וחברים בתהליך חיבור הדרשה.

מחויבות ואחריות

הבוגר מצופה לשאת באחריות לעצמו, ואחד מתכניה הקדומים של ההתבגרות היא קבלת אחריות ונשיאה בתוצאותיה.

משנה, מסכת נדה, פרק ה, משנה ו

בת אחת עשרה שנה ויום אחד נדרה נבדקין בת שתיים עשרה שנה ויום אחד נדרה קיימין ובודקין כל שתיים עשרה בן שתיים עשרה שנה ויום אחד נדרין נבדקים בן שלש עשרה שנה ויום אחד נדרין קיימין ובודקין כל שלש עשרה קודם לזמן הזה אף על פי שאמרו יודעין אנו לשם מי נדרנו לשם מי הקדשנו אין נדרהם נדר ואין הקדשן הקדש לאחר הזמן הזה אף על פי שאמרו אין אנו יודעין לשם מי נדרנו לשם מי הקדשנו נדרן נדר והקדשן הקדש:

וכן המאמר הידוע:

בראשית רבה (וילנא), פרשה סג

א"ר אלעזר צריך אדם להטפל בבנו עד י' ג' שנה מיכן ואילך צריך שיאמר ברוך שפטרני מעונשו של זה.

נשים לב שהמדובר באחריות משפטית, ואולי אף אחריות "פסיבית" (את/ה נושא/ת בתוצאות, צריך למסור דין וחשבון), ואילו אנו רוצים לטפח יחס פעיל של אחריות – אדם בו גר אמור להתבונן בעולם סביבו, לבדוק את הטעון תיקון ולעשות מעשה.

נעודד את הנער /ה להתבונן קודם כל אל עצמו פנימה – מה הוא רוצה להיות , איזו תכונה הוא רוצה לסגל לעצמו, מה יהווה מבחינתו שיפור ופיתוח עצמי .
נפנה מבטו גם החוצה – כיצד יוכל להיות מעורב ? מה התחום שבו ירצה להטביע חותם או לתרום תרומה? איזו התחייבות הוא נוטל על עצמו?
למחויבות למשפחה ולקהילה צורות רבות : התנדבות בארגון מסוים , השתתפות בנטל הבית או סיוע לאח/אחות צעיר/ה, ועוד.

מעשר

אף על פי שחלק מאיתנו רואים תרומה כספית כפחותת ערך לעומת עשייה בפועל , מכל מקום זהו אפיק זמין וגם בעל משמעות : לראשונה בחייו יוכל בן /בת המצווה לתרום משהו משלו ממש (מכספי המתנות שיקבל). עצם הויתור ושיקול הדעת לגבי אפיק התרומה הם מעשה משמעותי .

דור לדור

מדרש אגדה (בובר), שמות, פרק א

שלשה שמות יש לו לאדם, אחד מה שקרא לו הקב"ה מתחלה, שנאמר ויברך אותם ויקרא את שמם אדם. ואחד שקוראים לו אביו ואמו , כגון ראובן , ואחד שקונה הוא לעצמו במעשיו.

יש זהות שנקנה לעצמו במעשיו , וענינו של התהליך לטקס הוא בדיוק לברר מה יהיו המעשים . אך העולם איננו מתחיל בנו והמתבגר /ת נקרא לראות עצמו כחוליה בשרשרת , בנושא מורשת מורשת זו פנים כפולות לה : מחד גיסא היא נתונה , כפויה עלינו מלידתנו (ברית המילה מבטאת התחייבות זו), מאידך גיסא היא אתגר עבורנו, ואנו מוזמנים לאשר אותה בבחירה מחודשת . מסורת המשפחה וקורותיה הם תמונת- תקריב של המתאר הלאומי והחברתי הכללי וגם נושאת גוון ייחודי בתוכו . ייצוגה של המשפחה הרב- דורית בטקס מבטא את המשכיות והרציפות התרבותית, כשם שייצוגו של הבן /הבת צופן גם סיכוי של חידוש . ראוי שזימונם של בני המשפחה הבוגרים (הורים, סבים וסבתות) לא יצטמצם לדברי הברכה בלבד , אלא יציין במשהו את קורות חייהם ומעשיהם.

הסיפור המשפחתי יכול לבוא לידי ביטוי בחפץ משפחתי המבטא המשכיות שימסר לנער (אולי זאת מסורת המשפחה להעניק מתנה מסוג מסוים).

המקום והקהל

מקום בעל משמעות יכול להיות , לצד בית המשפחה , כמובן, גם מבנה/אתר המייצג באופן מסוים את היישוב בו חיה המשפחה ואת תולדותיה , או אתרים המיצגים את המורשת התרבותית והלאומית, כגון : בית הכנסת בברעם , דרך הגבורה לירושלים , חות-כינרת, מרכז דוידסון (החפירות הדרומיות בירושלים) ועוד ועוד .
משפחות אוהבות טיולים וטבע יכולות לקיים את הטקס כחתימה של טיול המשלב צעידה ולימוד . במערך כזה הנער /ה עצמו לא ילך לאיבוד, המשתתפים יוכלו ליטול חלק פעיל במתרחש ותשומת הלב תוקדש לתוכן הטקס ולצורתו (בסדר, גם לאוכל...).

מתווה טקס בר/בת - מצווה לדוגמא

הערה חשובה: הטקסט מובא כאן לצורך התרשמות בלבד ואין לעשות בו כל שימוש אחר, ציבורי או פרטי. נוסף ולמען הסר ספק, הטקס הישראלי של הווייה הוא מגוון ועשיר ויצירתו מתאפשרת רק בתום תהליך עבודה של עורך טקסים מורשה עם המשפחה.

פתיחה

עורך הטקס: הזמנת המסובים, דברי פתיחה

“פי המצוה הזאת, אשר אנכי מצוה היום... לא מעבר לים הוא לאמר מי יעבר לנו אלעבר הים ויקחה לנו וישמענו אתה ונעשנה... פי קרוב אליך הדבר מאד בפיה ובלבך לעשותו.” (דברים ל, יא-יד)
כך נאמר בפרשה של....., פרשת “ניצבים”.
עומדים אנו הערב.....

קידוש, ברכה והרמת כוסית לכבוד ב/בתן המצווה

עורך הטקס מזמין את כל המשתתפים למלא גביעי השמפניה. מזמין את הדוד/ה לקדש ולברך ולהרים כוסית.
דוד: ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם בורא פרי הגפן:
ברכת הדוד/ה והרמת כוסית.

שיר: יהיה לנו טוב / אתניקס (השמעה מתקליטור).

עליה לתורה

עורך הטקס:

העם היהודי קורא באזני האלהים את ספר התורה
במשך כל השנה, כל שבוע פרשה,
כמו שחרזדה שספרה ספורים כדי להציל את חיייה,
ועד שמגיעים לשמחת תורה
הוא שוכח ואפשר להתחיל מתוך. (יהודה עמיחי, “פתוח סגור פתוח”)

אני מזמין את בן/בת המצווה לעלות לתורה.
בן המצווה יקרא בפנינו קטע מפרשת השבוע שלו, פרשת “ניצבים”.

בן/בת המצווה:

(יא) פי המצוה הזאת אשר אנכי מצוה היום ל' א נפלאת הוא ממך ולא רחקה הוא : (יב) לא בשמים
הוא לאמר מי יעלה לנו השמימה ויקחה לנו וישמענו אתה ונעשנה : (יג) ולא מעבר לים הוא

לאמר מי יעבר לני אל עבר הים ויקחה לני וישמענו אתה ונעשנה : (י) כי קרוב אליך הדבר מאד בפיו ובלבך לעשותו : (ט) ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב ואת המוות ואת הרע : (יז) אשר אנכי מצוה היום לאהבה את יהוה אלהיך ללכת בדרכיו ולשמר מצותיו וחקתיו ומשפטיו וחיית ורביית וברכה יהוה אלהיך בארץ אשר אתה בא שמה לרשתה : (יח) ואם יפנה לבך ולא תשמע ונדחת והשתח וית לאלהים אחרים ועבדתם : (יט) הגדתי לכם היום כי אבד תאבדון לא תאריכון ימים על האדמה אשר אתה עבר את הירדן לבוא שמה לרשתה : (כ) העדתי לכם היום את השמים ואת הארץ החיים והמוות נתתי לפניך הברכה והקללה ובחרת בחיים למען תחיה אתה וזרעך : (כא) לאהבה את יהוה אלהיך לשמע בקלו ולדבקה בו כי הוא חייך וארץ ימיך לשבת על האדמה אשר נשבע יהוה לאבותיך לאברהם ליצחק וליעקב לתת להם : (דברים, פרק ל)

דרשה

עורך הטקסט:

עליה לתורה היא לב הטקסט שלנו, וכך גם הדרשה שישא/תשא בן/בת המצווה. לעלות לתורה, כלומר להבינה לעמקה ולדרוש ממנה תובנות אנושיות ומסקנות לחיים. עתה ישא/תשא בן/בת המצווה דרשה קצרה, שמתוכה עולה גם מצווה חברתית, שבחירה לקיים בשנת הבר-מצווה.

בן/בת המצווה נושא/ת דרשה:

שלום לכולם....

פרשת השבוע שלי היא .....

"כי המצווה הזאת" - מהי מצווה?

מהי מצווה עבורי?

מהו טוב ורע בעולמי?

ובחרת בחיים" - בחירה בעולמי היא....

המחויבות האנושית שלי היא...

לסיום, אני רוצה להודות להורים שלי ....

שיר: **רואים רחוק רואים שקוף** (השמעה מתקליטור)

שירה ונגינה: **עוף גוזל** (דואט בליווי גיטרה)

ברכת ההורים

עורך הטקסט ממין את ההורים לשאת ברכה:

שִׁתְּלֶתֶם נְגוּנִים בִּי אִמִּי וְאָבִי,

נְגוּנִים, מְזֻמְוֹרִים שְׂכוּחִים.

גִּרְעִינִים, גִּרְעִינִים נְשָׂאִם לְבָבִי,

עֲתָה הֵם עוֹלִים וְצוֹמְחִים. (פניה ברגשטיין, נגינים)

אני ממזין את (אמא) ו(אבא) לברך את בן/בת המצווה.

אמא מברכת.

אבא מברך.

שירה: ענין של זמן (סולו)

ברכת הסבים

עורך הטקס מזמין את הסבים לשאת ברכה.

סבא מברך.

סבתא מברכת.

ברכת האחות

האחות מברכת ורוקדת לצלילי "כוכב על גלגלים" (השמעה מוקלטת)

ברכות דודים

נשאו 3 ברכות.

שיר: אלוהים נתן לך במתנה (השמעה מתקליטור)

ברכות בני דודים ומטח סוכריות

שלוש ברכות מבנות הדודות

עורך הטקס:

יש רק דרך אחת לסיים טקס בר-מצווה. דרך שלא כתובה בתורה ובכל זאת בלעדיה חסרה
ההרגשה... ובכן... לצלילי השיר "יום הולדת" שבחר... זה מגיע... הדבר האמיתי!
סוכריות ! ! ! ! במזל טוב !

שיר: יום הולדת (השמעה מתקליטור)

לצליליו בני הדודים מכבדים את האורחים במטר של סוכריות!....

סיום הטקס.